

Willigis Jäger, *Val je more. Mistična duhovnost za moderna vremena*, Zagreb – Sarajevo, Synopsis, 2014, 244 str.;

Willigis Jäger, *Kontemplacija. Kršćanski put mistične duhovnosti*, Zagreb – Sarajevo, Synopsis, 2015, 256 str. Objavljeno u suradnji s Centrom duhovnih putova, Zagreb.

Ivan Supičić

supicic.ivan@gmail.com

Ove dvije knjige istaknutog benediktinca i kontemplativca Willigisa Jägera (1925) nesumnjivo zaslužuju posebnu pozornost. Autor je potekao iz istoga benediktinskog samostana u Münsterschwarzachu kao i Anselm Grün, s kojim je prijateljevao i surađivao; napisali su i jednu zajedničku knjigu u kojoj su usporedili svoja duhovna gledanja, kako ona u kojima su se slagali, tako i ona u kojima nisu. Dok je Grün ostao trajno u svojem samostanu postavši svjetski poznat i ugledan duhovni učitelj, čije su brojne knjige prevedene na mnoge jezike (pa tako i na hrvatski), u oko 15 milijuna primjeraka, Jäger je krenuo drukčijim putem, proveo niz godina u Japanu, studirao i prakticirao zen te naposljetku samostalno osnovao poseban Centar za duhovne putove Benediktushof u Holzkirchenu kraj Würzburga, gdje djeluje kao učitelj kontemplacije i zena. Nemoguće je ovdje, dakako, pa ni u najkraćim crtama, sažeti sve bogatstvo i raznolikost autorovih misli i stajališta, duhovnih, filozofskih, teoloških i drugih, niti se upustiti u njihovu kritičku analizu, što nipošto ne znači da takva analiza nije potrebna. Zadovoljit ćemo se kratkim informativnim prikazom tematike kojom se autor u ovim svojim knjigama bavi.

U prvoj je knjizi (u prijevodu Marine i Zdravka Botića) riječ o nizu tema o teoriji i praksi kontemplativne, mistične duhovnosti, kako je shvaća autor. U osam poglavlja, u formi dijaloga s filozofom Christophom Quarchom, autor iznosi snažno i prodorno svoja gledišta o duhovnosti i božanskom karakteru ljudskoga bića, stvorenoga na sliku i priliku Božju. Inovativnim jezikom, na svjež i živ način, on progovara nekonvencionalno i prodorno o biti mističnog

iskustva, o odnosu religije i mistike, o novoj interpretaciji kršćanskoga nauka, o tome kako znanost potkrepljuje iskustvo mistične duhovnosti, kao i o tome što se može poduzeti duž duhovnog puta, te kako duhovna iskustva utječu na naše postupke, zašto mistika služi dobrobiti ljudi i, na kraju, o ulozi duhovnih učitelja.

Iz mnoštva autorovih misli izdvojit ćemo neke za ilustraciju. Autor, kako ističe, ništa u svojoj knjizi ne promiče kao »apsolutnu istinu«. Nije mu ni namjera obezvrijediti ikoje tradicionalne religijske ideje, nego jednostavno pokušati vidjeti stare istine u drukčijem svjetlu. Danas se traži »ponovno artikuliranje religioznog iskustva, kako bi se iznova otkrila drevna duhovnost na prihvatljiv, razumljiv i realističan način. To nije odbacivanje institucionalne religije, već namjera da se osuvremeni način iznošenja njezinih temeljnih uvida« (12). A »mistično iskustvo je iskustvo jedinstva našega vlastitog identiteta s Prvotnom stvarnošću... Osobe koje ga dožive nikada više neće biti iste... Napraviti ovaj korak u mistično je osjećaj umiranja u sebi. I upravo je iz tog razloga u mističnoj tradiciji poznat kao 'smrt ega'« (43). A »ta spremnost za samo-transcendenciju može biti prepoznata /i/ širom svemira. To je zapravo pokretačka sila života i evolucije. Samo oni koji mogu održavati svoj identitet dok usporedno transcendiraju sami sebe imaju izgleda da prežive u procesu evolucije« (108). »Postoje djela i ponašanja koja idu protiv života i njegova razvitka... Prema mističnom stajalištu grijeh zapravo nije ništa drugo do odbijanje samo-transcendencije, odbijanje otvaranja sebe prema ljubavi« (126). »Jednom kad iskusimo jedinstvo i međusobnu povezanost svih stvari, ljubav više neće biti predmet zapovijedi već prirodan izraz naše vlastite suštine« (128).

S druge strane, Jäger smatra da će temeljni poticaji za budući razvoj ljudskoga duha dolaziti iz prirodnih znanosti te da će fizičari i biolozi u tome odigrati važnu ulogu: »Ti ljudi svojim istraživanjima, utemeljenim na načelima znanosti, sve više dolaze do granica mišljenja« (131). Dakako, »mistika nema ništa protiv razuma ili intelekta. Naprotiv, mnogi su mistici bili obrazovani ljudi svoga vremena. Mistika nam samo pokazuje kako se stvarnost ne može dokučiti u svojoj potpunosti samim razumom« (136). A sve veći broj znanstvenika, kao npr. Max Planck, drži da je izvor materije »oživljavajući, nevidljivi i besmrtni duh«. »Nematerijalni duh pokreće mozak«, kaže istraživač mozga nobelovac John Eccles. »Dokazao je da su naše misli i naša volja ono što aktivira neuroproteine u mozgu, što znači da se duhovni procesi reproduciraju materijalno« (137-138).

Na planu pak konkretnog života, »svaka mistika koja traži stalan bijeg od svijeta je pseudomistika. To je slučaj regresije; pravo mistično iskustvo neizbježno nas vodi natrag u svakodnevni život. Mistika *jest* svakodnevni život; za nju je svakodnevni život taj u kojem susrećemo Prvotnu stvarnost. Jedino u tom trenutku života, živeći puninu života, može se pojaviti odnos s Bogom« (178). »Mistično iskustvo je združeno s osjećajem beskrajnog milosrđa i ljubavi

prema svemu stvorenom« (180). »Kršćanska mistika govori o umiranju našega ja. U mjeri u kojoj umire naše malo ja – taj strašljivi, očajan, agresivan, oportunistički, manipulacijski i rijetko zadovoljan konglomerat psihičkih procesa – u toj se mjeri vjera, radost i nada mogu pojaviti« (228-229).

Iz ovih nekoliko navedenih misli razvidna je njihova dubina i utemeljenost. Ako se s nekim drugim pojedinačnim mišljenjima autora o nekim pitanjima i ne bismo uvijek mogli složiti, ostaje neupitna vrijednost njegove osnovne duhovne orijentacije. A svaku se pozitivnu vrijednost mora uvijek nadasve cijiniti i poštivati. To je kršćanski. I sâm Krist je uvijek ponajprije uzimao u obzir sve pozitivno u čovjeku i na njemu je gradio dobro u čovjeku, čovjeka prizdao.

Druga je knjiga Willigisa Jägera (u prijevodu Ljerke Jovanov i Marine Botić) vrlo različita od prve. Dok u ovoj pršte blistave ideje s raznih područja, slobodno i spontano, druga je knjiga više sustavno izlaganje o temi kontemplacije. U povijesnom uvodu riječ je o pustinjским ocima, Meisteru Eckhartu i sv. Ivanu od Križa. U drugome poglavlju se iznose učenja i iskustva ovoga posljednjeg, kako ih je sam predstavio. U trećem se, najopširnijem, dijelu knjige pak govori o kontemplaciji i susretu s Bogom danas. Obradena su i »tehnička« pitanja poput onih o tijelu u vezi s kontemplacijom, o njegovu položaju, pravilnom disanju i sabiranju pozornosti i svijesti tijekom kontemplacije. Raspravlja se i o spoznaji vlastitog bitka i o spoznaji Boga te o raznim aspektima dubinskog duhovnog iskustva. Autor daje osobitu pozornost pitanjima personalizacije iskustva i promjenama osobnosti u onih koji se posvećuju kontemplaciji, njezinim raznim oblicima i stupnjevima, kao i produbljenju poimanja grijeha, pročišćavanju osjetila i duha, askezi i kontemplaciji, kontemplaciji i društvenoj odgovornosti, vjeri i religiji te kontemplaciji, a tako i psihološkim aspektima kontemplacije.

U zaključnom odsjeku knjige, pod naslovom *Pogled u budućnost*, autor ističe kako stvaranje svijeta nije završeno. »I ljudska svijest se dalje razvija. Mentalne sposobnosti ne predstavljaju granicu mogućnostima čovjekova duha. Postoji još jedna dimenzija koja ovu nadilazi, a to je dimenzija nadracionalnoga. Ta nadracionalnost nema ništa s iracionalnošću; ona nadopunjuje fizičko, psihičko i racionalno u čovjeku« (243). Sve se više uspijeva probiti spoznaja da je čovjeku ta sposobnost urođena te je on, kao i razumsku sposobnost, tijekom godina može proširiti... Sigurno, i »mistično iskustvo još uvijek zaostaje za potpunom spoznajom konačne stvarnosti, Boga. Međutim, ono nam nudi mnogo jasnije poruke nego razum« (243-244). »Čini se da je mistično iskustvo jedina nada za ekumenizam svjetskih religija... Ista istina svijetli kod svih« (247). Dobro je prisjetiti se i duboke, krajnje izazovne i dalekosežne misli Karla Rahnera da će kršćanin budućnosti biti mistik ili da ga neće biti. To je poziv na daleko veću autentičnost i produbljenost života većine sadašnjih kršćana, religioznost i duhovnost kojih su često previše površinske i površne. Na to produbljenje pozivaju i knjige Willigisa Jägera tako da ih treba najozbiljnije uzeti u obzir te studirati bit njihovih poruka, koje su na tragu Kristovu i u skladu s najauten-

tičnijim porukama onoga što je najbolje u Crkvi. Prijeko je potrebno praktički ih živjeti. Jer, kao što kaže Jäger, Bog ne traži da ga slavimo nego da ga živimo. Jedino ga tako, samim životom u ljubavi i otvorenosti, možemo zbiljski slaviti. Autor ide dotle da kaže kako je religija život, a život religija. Sve mora biti u funkciji jedinoga Boga i njemu na slavu: *Ad maiorem Dei gloriam...*